

Justis- og beredskapsdepartementet
Sendt elektronisk

Oslo 28. april 2023

Høring: Politiets bruk av maktmidler

For Fangers Pårørende (FFP) vil i denne uttalelsen kommentere høringen *Politiets bruk av maktmidler*, med særlig fokus på barn og andre pårørendes situasjon når et familiemedlem blir pågrepet.

FFP er en landsdekkende støtte- og interesseorganisasjon for pårørende til innsatte og domfelte som gjennomfører straff i samfunnet. I noen tilfeller er pårørende til stede under pågripelse av et familiemedlem. En slik situasjon kan oppleves veldig traumatisk både for barn og voksne, og politiets håndtering av situasjonen og hensyntagen til de som er til stede har svært stor betydning.

Pårørendes erfaringer fra pågripelse

På oppdrag fra FFP gjennomførte Sosiologisk Poliklinikk AS i Trondheim i 2022 en undersøkelse av pårørendes opplevelse av pågripelse og varetekt. Studien er basert på 10 dybdeintervjuer av pårørende til personer som har blitt pågrepet og satt i varetekt og sju intervjuer av ansatte i politiet. Undersøkelsen viste at pårørende ofte opplevde situasjonen som brutal, og at det etter pårørendes oppfatning var en manglende proporsjonalitet mellom politiets bruk av fysisk makt og det de opplevde som nødvendig.

Undersøkelsen viste også at pårørende har et stort behov for informasjon i forbindelse med en pågripelse. De forventet også en form for støtte fra politiet, men få opplevde at de fikk informasjon og støtte. Mens mange i utgangspunktet har en høy grad av tillit til politiet, uttrykte flere pårørende mistillit eller frykt overfor politiet etter pågripelsen.

Det ble i undersøkelsen også foretatt en litteraturgjennomgang av pensum på PolitiHøgskolen. Gjennomgangen viste at pårørende ikke er et vektlagt tema i litteraturen. Pårørende beskrives som tredjepersoner som kan være et forstyrrende moment under en pågripelse, men ikke som en gruppe det skal tas hensyn til.

Dette bekreftes også gjennom intervjuer med politiet, som viste at det ikke er rutiner fra politiets side i å gi informasjon, for eksempel om hjelpeinstanser, eller å informere på generelt grunnlag om «hva skjer nå». Politiets hovedfokus er pågripelse og sikring av bevis. De fleste politiinformantene har ikke en samtidig oppmerksomhet på hvordan de skal ta vare på pårørende, og i den grad det gis støtte til pårørende er dette mer tilfeldig. Sosiologisk poliklinikk beskriver dette manglende fokuset på pårørende som et strukturelt hull, da det verken er rutiner for eller instruksjoner som beskriver hvordan politiet skal møte pårørende i en slik situasjon.

Undersøkelsen viste også at barn opplevde pågripelsen som skremmende og at de ikke skjønnte hva som foregikk. De ble ikke forklarte hva som skjedde, og ble i flere tilfeller ikke snakket direkte til av politiet. Noen barn opplever også at gjenværende omsorgsperson får reaksjoner, noe som kan gjøre opplevelsen enda mer dramatisk. FFP har erfart at mange barn som har vært vitne til en pågripelse får store traumer i ettertid hvis situasjonen ikke håndteres på en god måte overfor dem.

Selv om barnevernvakt er til stede ved pågripelser der det foreligger en melding til dem, er de likevel ikke med i alle tilfeller der det er barn til stede. Det er derfor av stor betydning at barna blir ivaretatt på en god

måte av politiet, blant annet at de blir sett og får informasjon. Dette kan også bidra til at barna ikke blir redd for eller får en negativ oppfatning av politiet, og at barnas tillit til politiet opprettholdes.

Den nasjonale retningslinjen «Politiets møter med barn» er sentral for en bedre håndtering av barn når de er vitne til pågripelse av en forelder eller et annet familiemedlem. Retningslinjen skal sikre at barnets rettigheter ivaretas i politiets praktiske tjenesteutøvelse og at barnets sårbarhet hensyntas i politiets møter med barn. Prinsippene i retningslinjen imøtekommer i stor grad nettopp de manglene FFPs undersøkelse avdekket når det gjelder håndteringen av barn ved en pågripelse. Prinsippene innebærer at politiet skal legge til rette for *trygghet* i situasjonen, ved å opptre rolig og vennlig overfor barnet. De skal skape *forståelse og forutsigbarhet* ved å forklare situasjonen og gi barnet informasjon om det som skjer og hva som vil skje framover. Politiet skal også involvere barnet og foreldrene ved å være i direkte dialog med dem. Det er av stor betydning at retningslinjen implementeres konkret i prosedyrer knyttet til pågripelse med barn til stede, og at prinsippene i retningslinjen og hensynet til barns beste får et større fokus hos politiet også når det gjelder barn som er til stede under pågripelse av et familiemedlem.

Særlig om bruk av maktmidler mot mindreårige og forslaget om endring av politiloven § 6

FFP er enig med Maktmiddelutvalget i at det er viktig at det presiseres at det må tas særlige hensyn ved bruk av makt overfor barn, og at det må presiseres at barnets beste skal være et grunnleggende hensyn. FFP støtter forslaget som framgår av Kirsten Sandbergs betenkning om barnets beste i lovgivningen, altså alternativ tre: «Når politiet opptre overfor barn eller med barn som vitne, skal barnets beste være et grunnleggende hensyn», og at en slik regel ikke bare bør gjelde der det er barnet selv som blir gitt et pålegg eller blir innbrakt, men også der barnet er vitne til at dette gjøres overfor foreldre eller andre nærstående.

Dette hensynet til barn som er vitne til at en forelder eller andre nærstående blir pågrepet kunne med fordel vært tatt inn i bestemmelsen, for eksempel slik: «Når politiet opptre overfor barn eller med barn som vitne, eller når politiet bruker makt overfor foreldre eller andre nærstående under barns påsyn, skal barnets beste være et grunnleggende hensyn.» Hensynet bør også fremheves i instruksjer og rundskriv som omhandler politiets virksomhet.

Forslag:

- Politiloven §6, femte ledd: *Når politiet opptre overfor barn eller med barn som vitne, eller når politiet bruker makt overfor foreldre eller andre nærstående under barns påsyn, skal barnets beste være et grunnleggende hensyn.*
- Hensyn til og behandling av pårørende under en pågripelse må inn politiutdanningen
- Fokus på pårørende må tydeliggjøres i lovverk og prosedyrer knyttet til pågripelse og varetekt
- Den nasjonale retningslinjen om politiets møter med barn må implementeres konkret i instruksjer og prosedyrer knyttet til pågripelse med et barn til stede
- Det bør etableres en ordning med barneansvarlige i politiet, slik det er gjort i kriminalomsorgen

Med vennlig hilsen
For Fangers Pårørende (FFP)

Hanne Hamsund
daglig leder

Anne Berit Sandvik
seniorrådgiver